

بررسی تأثیر بازی‌های شناختی بر بهبود توانایی نوشتاری دانش‌آموزان مبتلا به قرینه‌نویسی

فرخنده رموک^۱

^۱ کارشناسی ارشد علوم تربیتی آموزش ابتدایی دانشگاه آزاد اسلامی بندرعباس

چکیده

بازی‌های شناختی به‌عنوان ابزارهای آموزشی نوین می‌توانند نقش مهمی در بهبود توانایی نوشتاری دانش‌آموزان مبتلا به قرینه‌نویسی ایفا کنند. این بازی‌ها با تقویت مهارت‌ها به کودکان کمک می‌کنند تا الگوهای نوشتاری صحیح را بهتر تشخیص داده و از تکرار اشتباهات قرینه‌نویسی جلوگیری کنند. لذا مقاله حاضر که از نوع مروری، کتابخانه‌ای است با مطالعه کتاب‌ها، مقاله‌ها و پایان‌نامه‌ها و... پیشین به هدف بررسی تأثیر بازی‌های شناختی بر بهبود توانایی نوشتاری دانش‌آموزان مبتلا به قرینه‌نویسی می‌پردازد. نتایج حاصله از این پژوهش بدین شرح است که تمرینات مبتنی بر بازی‌های شناختی می‌توانند هماهنگی میان چشم و دست را بهبود بخشیده و موجب افزایش سرعت و دقت در نوشتن شوند. از این رو، استفاده از این رویکرد در برنامه‌های آموزشی می‌تواند به عنوان یک راهکار مؤثر در کاهش مشکلات نوشتاری این دانش‌آموزان مورد توجه قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: بازی‌های شناختی، توانایی نوشتاری، دانش‌آموزان، قرینه‌نویسی

مقدمه

یکی از عمده ترین دلایل شکست تحصیلی در دانش آموزان ناتوانیهای یادگیری است. این ناتوانی ها گروه نامتجانسی از اختلال ها هستند که مهم ترین مشخصه های آن دشواری در فراگیری و کار کرد خواندن نوشتن و محاسبات است که روند تحولی داشته و از پیش از دبستان شروع و تا بزرگسالی ادامه پیدا میکنند (گارتلند و استروس مندر، ۲۰۰۷) (حسن وند و ارجمند نیا، ۱۳۹۸). نوشتن از زمانی شروع به شکل گرفتن کرد که انسان در این اندیشه فرو رفت که با جوامع بیشتری تبادلاتی عمیق برقرار کند و تاثیر پایداری برای آیندگان خود به جای بگذارد. بر همین اساس میتوان گفت که نوشتن از آغاز تمدن بشری مورد توجه قرار گرفته است. بنابراین نوشتن یکی از مهمترین راههای برقراری ارتباط است و شکل نوشتاری زبان عالی ترین و پیچیده ترین نوع ارتباط است. مهارت در آن می تواند زمینه ساز ارتباط بهتر و کامل تر با دیگران باشد در حقیقت انسان به وسیله ی شنیدن و خواندن پی به افکار دیگران میبرد و از گفتار و نوشتار برای آگاه ساختن دیگران از مقاصد و افکار خود بهره می گیرد به همین دلیل تمام فعالیتهای و کوششهایی که در زمینه آموزش زبان در دبستان به خصوص در مقاطع اول و دوم دبستان صورت میگیرند باید در جهت پرورش ارکان چهارگانه آن یعنی شنیدن گفتن خواندن و نوشتن باشند (شیرمحمدی و همکاران، ۱۳۹۷). اختلال نوشتن یکی از شایع ترین اختلالات یادگیری در دانش آموزان است که دارای انواع مختلفی می باشد. اگر این اختلال به موقع تشخیص داده نشده و درمان نشود، میتواند دستیابی شخص به سطوح بالاتر شغلی را با مشکل مواجه کند. همچنین این افراد اکثرا مشاغلی را انتخاب خواهند کرد که به حداقل مهارتهای نوشتن احتیاج دارد و ممکن است ندرتا به موفقیتهای حرفهای دست یابند که از نظر اجتماعی مطلوب یا مستلزم نگارش بیانی سطح بالا است (استجلو، ۱۴۰۲). یکی از انواع اختلالات نوشتن قرینه نویسی است. برخی از کودکان به هنگام نوشتن دیکته، واژه ها را صحیح اما به شکل قرینه یا وارونه می نویسند (قوچی و نوروزی، ۱۴۰۱). برخی کودکان به هنگام نوشتن دیکته واژه ها را صحیح اما به شکل وارونه یا قرینه می نویسند. اگر وارونه نویسی در سنین قبل از دبستان صورت گیرد و حتی در کلاس اول دبستان، چنانچه زیاد و پی در پی تکرار نشود، امری طبیعی است. اما با گذشت چند ماه از سال تحصیلی حتی در مورد واژه هایی که دانش آموز در ابتدای سال فرا گرفته است رخ دهد نیاز به ترمیم و درمان دارد. برخی کودکان نمی توانند شکل صحیح برخی از حروف (د- ذ- ر- ز- س- ش) را تشخیص دهند. بسیاری از موارد کودکان به علت مشکلات شناسایی چپ و راست یا صرفاً به دلیل این که شکل حرف را به خاطر نمی آورند و آن را معکوس یا (وارونه) می نویسند (کوزه گر، ۱۳۸۶). امروزه از روشهای بسیاری در کمک به کودکان دارای اختلالات یادگیری و ارتقاء توانایی های آنها بهره برده می شود که از جمله این موارد می توان به درمانهای شناختی اشاره کرد در خصوص ویژگی های شناختی افراد مبتلا به اختلالات یادگیری بررسی های صورت گرفته، تعدادی از فرایندهای شناختی ویژه را مشخص ساخته اند که کودکان مذکور را از همسالان بهنجارشان متمایز میکند که بیشتر این پژوهشها بر روی فرایندهای حافظه، توجه فراشناخت و اسناد متمرکز بوده اند. ویژگی های خاص این دانش آموزان به طرق گوناگون بیان می شوند: فعال نبودن یادگیرندگان، نابسندگی حل مسئله، درماندگی آموخته شده و ناکارآمدی در استفاده از راهبردهای شناختی (راینیکه و همکاران ترجمه علاقبندراد و فرهی، ۱۳۸۰). بر همین اساس علاقه به گسترش و کاربرد درمانهای شناختی در زمینه اختلال های یادگیری در سالهای اخیر افزایش یافته است. در واقع درمانهای شناختی بر این باور مبتنی هستند که شناختها احساس ها و رفتارها ماهیت تعاملی و متقابل دارند؛ بدین سبب رویکردهای شناختی با نیازهای دانش آموزان دچار اختلالهای یادگیری که ویژگی هایی مانند درماندگی آموخته شده، نقص در خودنظم بخشی، آگاهی فراشناختی محدود و مشکلاتی در توجه و حافظه را نشان می دهند سازگاری زیادی دارند (هریس، ۱۹۸۸). درمانهای شناختی میتواند در غالب بازی به کودکان ارائه شود. بازی درمانی یکی از روشهای مؤثر در درمان مشکلات رفتاری و روانی کودکان است. بر اساس تعاریف رایج بازی درمانی نوعی مداخله درمانی است که در آن از بازی به عنوان ابزاری محوری برای درمان

مشکلات و اختلالات دوران کودکی استفاده میشود. به عبارتی بازی درمانی فرآیندی تخصصی است که در آن یک بازی درمانگر آموزش دیده از ظرفیت های بازی برای کمک به مراجعین و بهبود بخشیدن به عملکردهای ایشان جهت بهبود اختلالات و همچنین دستیابی به رشد و بالندگی استفاده میکند (رابینسون، ۲۰۰۳). بنابراین باتوجه به آنچه گفته شد نوشتن یکی از مهارت های اساسی در یادگیری است، اما برخی دانش آموزان به دلیل مشکلات شناختی دچار قرینه نویسی می شوند که بر کیفیت نوشتار آن ها تأثیر می گذارد. این اختلال معمولاً ناشی از ضعف در پردازش دیداری-حرکتی و حافظه کاری است. در سال های اخیر، بازی های شناختی به عنوان روشی نوین برای بهبود مهارت های نوشتاری مورد توجه قرار گرفته اند. این بازی ها با تقویت عملکردهای شناختی می توانند به کاهش قرینه نویسی کمک کنند. این مقاله به بررسی تأثیر بازی های شناختی بر بهبود توانایی نوشتاری دانش آموزان مبتلا به قرینه نویسی می پردازد.

روش تحقیق

روش تحقیق حاضر، با توجه به نظری بودن این پژوهش، بر طبق استانداردها، که بر پایه ی مطالعات کتابخانه ای انجام شده و از روش های استدلال و تحلیل منطقی استفاده می گردد، از لحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی و از نظر روش تحقیق، کیفی فراتحلیل می باشد که اسناد و مدارک را به صورت کتابخانه ای بررسی کرده و از ۳۷ سند بررسی شده ۲۶ سند را در این مقاله بکار بردیم؛ بدین صورت که به تشریح و توضیح مفاهیم اولیه و نظرات موجود پرداخته و با دسته بندی آرا و استدلال ها به تبیین آن ها می پردازیم و با مقایسه بین آن ها، بررسی و نقد و نتیجه گیری صورت می گیرد.

پیشینه تحقیق

(استجلو، ۱۴۰۲) در مقاله ای با عنوان بررسی علل و راهکارهای درمانی اختلال نوشتن: نارسا نویسی، قرینه نویسی و وارونه نویسی در دانش آموزان پایه ابتدایی بیان داشت که اختلال نوشتن یکی از شایع ترین اختلالات یادگیری در دانش آموزان است که دارای انواع مختلفی می باشد. اگر این اختلال به موقع تشخیص داده نشده و درمان نشود، میتواند دستیابی شخص به سطوح بالاتر شغلی را با مشکل مواجه کند. همچنین این افراد اکثراً مشاغلی را انتخاب خواهند کرد که به حداقل مهارتهای نوشتن احتیاج دارد و ممکن است ندرتاً به موفقیت های حرفه ای دست یابند که از نظر اجتماعی مطلوب یا مستلزم نگارش بیانی سطح بالا است. نتایج به دست آمده از این پژوهش حاکی از آن است که کودکان دارای اختلال نوشتن از بهره ی یکسانی نسبت به سایر کودکان برخوردارند و درمان آنها نیاز به تمریناتی است که باید به صورت پیوسته صورت گیرد.

(شبانان و همکاران، ۱۳۹۶) در مقاله ای با عنوان اختلالات دیکته نویسی در مقطع ابتدایی مطالعه موردی اختلال دیکته نویسی معین بیان داشتند که دیکته از جمله مهارتهای آموزشی و نوشتنی بسیار مهمی است که نیاز به پردازش های متعدد ذهنی دارد. نقص در هر بخش یا فرآیند میتواند منجر به یک خطای نوشتاری شود. شناسایی خطاهای شایع می تواند به فهم بهتر علل این خطاها و ارائه ی راهکارهای موثر برای حذف یا تعدیل آنها در کودکان ابتدایی کمک شایانی کند.

قرینه‌نویسی

اختلال قرینه نویسی زمانی به وجود می آید که کودک درک درستی از چپ و راست : نداشته باشد بدین معنی که در این اختلال کودک به درستی نمی تواند سمت چپ و راست صفحه را تشخیص بدهد. در حقیقت وقتی معلم دیکته می گوید کودک مطالب را به جای نوشتن از سمت راست، از سمت چپ صفحه می نویسد درست مثل اینکه شما مطالب این مقاله را جلوی آینه نگه دارید و سپس سپس آنها را بخوانید، هیچ اشتباهی از قبیل جا انداختن حروف جابه جا نویسی حروف نارسا نویسی و غیره دیده نمیشود یعنی اگر دیکته را در آینه ببینیم و بررسی کنیم میتوانیم به راحتی متن نوشته شده را بخوانیم این اختلال در نوشتن املا فارسی و همچنین نوشتن اعداد مشاهده میشود به گونه ای که اعداد را از راست به چپ مینویسد بروز اختلال قرینه نویسی در سنین قبل از دبستان و در ماههای نخست ورود به کلاس اول دبستان طبیعی است اما اگر این مشکل همچنان ادامه یابد و برای مدت زمان طولانی به طور مکرر مشاهده شود باید برای درمان آن اقدام کرد و تمرینهایی که متناسب با این اختلال است را به اندازه ی کافی انجام داد. لازم به ذکر است که این مشکل معمولاً در سال های بعد از کلاس اول دیده نمیشود و برطرف میگردد معمولاً کودکان کلاس اول به دلیل ضعف آموزش پیش از دبستان یا فقدان آموزش نتوانسته اند درک درستی از اندام بدن سمت چپ و راست نسبی بودن چپ و راست و سمت چپ و راست صفحه به دست آورند به همین دلیل با ورود به مدرسه این ضعف خودش را به صورت اختلال قرینه نویسی نشان میدهد بنابراین والدین کودک باید در سنین ۴ تا ۷ سالگی با فرزند خود تمرینات لازم را انجام بدهند که کودک بتواند درک درستی از چپ و راست بدست بیاورد. با انجام درست این تمرینات میتوان از بروز اختلال قرینه نویسی در کلاس اول جلوگیری کرد (شیرمحمدی و همکاران، ۱۳۹۷).

عوامل مؤثر در بروز قرینه‌نویسی

۱. مشکلات پردازش دیداری-فضایی

ناتوانی در تشخیص راست و چپ یکی از مهم‌ترین عوامل قرینه‌نویسی است. کودکانی که دچار این مشکل هستند، معمولاً در تشخیص جهت‌های حروف و اعداد دچار اشتباه می‌شوند (استجلو، ۱۴۰۲). علاوه بر این، ضعف در درک تقارن و تفاوت‌های جزئی بین حروف باعث افزایش احتمال قرینه‌نویسی می‌شود (شیبانی و مکوندی، ۱۴۰۲).

۲. مشکلات حرکتی و هماهنگی عضلانی

نوشتن نیازمند مهارت‌های حرکتی ظریف است. در کودکانی که کنترل عضلات دست ضعیفی دارند یا دچار مشکلات حرکتی هستند، قرینه‌نویسی بیشتر مشاهده می‌شود (استجلو، ۱۴۰۲). همچنین، ارتباط بین چشم و دست نقش مهمی در یادگیری نوشتن دارد و هرگونه نقص در این هماهنگی می‌تواند منجر به نوشتن معکوس یا قرینه شود (شیبانی و مکوندی، ۱۴۰۲).

۳. تأثیرات عصبی و ژنتیکی

عملکرد نامتقارن نیمکره‌های مغز نیز می‌تواند یکی از دلایل قرینه‌نویسی باشد. در برخی افراد، نیمکره راست مغز فعالیت بیشتری در پردازش زبان دارد که می‌تواند باعث بروز این اختلال شود (استجلو، ۱۴۰۲). علاوه بر این، عوامل ژنتیکی نیز می‌توانند در بروز قرینه‌نویسی نقش داشته باشند (شیبانی و مکوندی، ۱۴۰۲).

۴. اختلالات یادگیری و خواندن

قرینه‌نویسی ممکن است به‌عنوان یکی از علائم نارساخوانی مشاهده شود. کودکان مبتلا به نارساخوانی معمولاً در پردازش واج‌شناختی دچار مشکل هستند که این امر می‌تواند به مشکلات نوشتاری از جمله قرینه‌نویسی منجر شود (شیبانی و مکوندی، ۱۴۰۲). همچنین، ضعف در حافظه کاری و پردازش اطلاعات نوشتاری از دیگر عواملی است که با این اختلال مرتبط است (استجلو، ۱۴۰۲).

۵. تأثیرات محیطی و آموزشی

عوامل محیطی مانند روش‌های تدریس نادرست یا نبود تمرین کافی در نوشتن نیز در بروز قرینه‌نویسی تأثیر دارند (شیبانی و مکوندی، ۱۴۰۲). کودکانی که در سنین پایین به روش صحیح نوشتن آموزش نمی‌بینند یا زمان کافی برای تمرین ندارند، ممکن است بیشتر دچار این مشکل شوند. همچنین، افزایش استفاده از ابزارهای دیجیتال و تایپ کردن به‌جای نوشتن دستی، می‌تواند مهارت‌های نوشتاری را کاهش دهد (استجلو، ۱۴۰۲).

۶. استرس و عوامل روان‌شناختی

اضطراب و استرس بیش‌ازحد در محیط آموزشی یکی دیگر از دلایل قرینه‌نویسی است. کودکانی که تحت فشار برای یادگیری سریع هستند، ممکن است دچار اشتباهات نوشتاری مکرر شوند، از جمله نوشتن وارونه یا قرینه (شیبانی و مکوندی، ۱۴۰۲). همچنین، کودکان بیش‌فعال (ADHD) به دلیل نقص در تمرکز و کنترل حرکتی، بیشتر در معرض این اختلال قرار دارند (استجلو، ۱۴۰۲).

بازی

امروزه یکی از مهم‌ترین نیازهای کودک بازی و اسباب بازی است. این نیاز بیشتر در زمینه تقویت و یادگیری تعامل اجتماعی، اعتماد به نفس، هوش و خلاقیت و باز کردن پیچیدگی‌های دوران کودکی و تخلیه انرژی اضافی آشکار می‌شود. در واقع کودک از طریق بازی یاد می‌گیرد. او چیزهای جدیدی را کشف می‌کند و به ماهیت چیزها پی می‌برد، از رفتار بزرگسالان تقلید می‌کند، جهان اطراف خود را می‌شناسد، چیزها را سازمان می‌دهد. کودکان در حین بازی تجارب زیادی کسب می‌کنند و از بسیاری از مسائل و پدیده‌های طبیعی آگاه می‌شوند و با ایفای نقش‌های مثال‌زدنی در بازی، خود را برای ایفای بهتر نقش‌های واقعی در جامعه آماده می‌کنند (شجاعی، ۱۳۹۵). بازی وسیله طبیعی کودک برای ابراز وجود است. «بازی هرگز نباید به عنوان راهی برای ائتلاف وقت در نظر گرفته شود». یا گری لندارت بیان می‌کند که «بازی کردن برای یک کودک مانند صحبت کردن با یک بزرگسال است. بازی‌ها و اسباب بازی‌ها کلمات کودکان هستند». متأسفانه هیچ تعریف واحد و کاملی از بازی وجود ندارد. تنها موردی که معمولاً مورد استناد قرار می‌گیرد اریکسون است که می‌گوید بازی کارکرد آن است، تلاشی برای هماهنگ کردن فرآیندهای فیزیکی و خود اجتماعی (احمدی و عسگری، ۱۳۹۵).

بازی های شناختی

بازی های شناختی به فعالیت هایی گفته می شود که برای تحریک، تقویت و بهبود عملکردهای شناختی مغز طراحی شده اند. این بازی ها به افراد کمک می کنند تا توانایی های ذهنی مانند حافظه، توجه، حل مسئله، پردازش دیداری-فضایی، تفکر منطقی و مهارت های زبانی را تقویت کنند. (پیاژه، ۱۹۵۱) بازی را ابزاری برای رشد شناختی می داند و معتقد است که بازی به کودکان کمک می کند تا مفاهیم جدید را کشف کرده و ساختارهای ذهنی خود را توسعه دهند. (ویگوتسکی، ۱۹۷۸) نیز بر نقش تعاملات اجتماعی در یادگیری تأکید دارد و بیان می کند که بازی های شناختی، به ویژه آن هایی که شامل تعاملات گروهی هستند، به رشد تفکر انتزاعی و مهارت های شناختی کمک می کنند. (برونر، ۱۹۷۲) بازی را وسیله ای برای یادگیری و کشف معرفی کرده و بر تأثیر آن در توسعه توانایی های شناختی از جمله استدلال، برنامه ریزی و تصمیم گیری تأکید می کند.

ویژگی های بازی های شناختی

تقویت مهارت های ذهنی مانند حافظه، توجه، تمرکز، حل مسئله و تصمیم گیری (پیاژه، ۱۹۵۱).
ایجاد چالش های شناختی که باعث افزایش توانایی پردازش اطلاعات و تحلیل داده ها می شود (ویگوتسکی، ۱۹۷۸).
افزایش تعامل اجتماعی از طریق بازی های گروهی که موجب رشد مهارت های اجتماعی می شود (برونر، ۱۹۷۲).
توسعه خلاقیت و انعطاف پذیری ذهنی که به کودکان و بزرگسالان کمک می کند تا روش های جدیدی برای حل مشکلات پیدا کنند (ویگوتسکی، ۱۹۷۸).

کاربردهای بازی های شناختی

بازی پایه و اساس نخستین روابط اجتماعی کودک است. کودک طی بازی می آموزد که با دیگران به نحو مطلوب ارتباط برقرار کند (آزادی منش و همکاران، ۱۳۹۷). بازی، زندگی کودک نیست، اما تمام زندگی کودک بازی است. بازی، یکی از مهم ترین عوامل هماهنگی رشد آزاد کودک از لحاظ جسمی، احساسی و ذهنی است (دروز و رضانی، ۱۳۹۵). در بسیاری از مداخلات به نقش بازی درمانی بر مشکلات رفتاری و یادگیری دانش آموزان تأکید شده است. بازی درمانی یک تکنیک درمانی برای کودکان است که برای درمان بسیاری از مشکلات و اختلالات آنان مورد استفاده قرار می گیرد (اسنولینگ و هولم، ۲۰۱۱). کاربردهای بازی درمانی طیف بسیار گسترده ای دارد و در حوزه اختلال یادگیری نیز پژوهشگران از آن بعنوان یک روش درمانی جهت بهبود انواع مشکلات گوناگون استفاده کرده اند (مرضات، ۱۴۰۰). بازی های شناختی در حوزه های مختلف از جمله آموزش کودکان برای تقویت یادگیری (پیاژه، ۱۹۵۱). توانبخشی شناختی برای افراد مبتلا به اختلالات یادگیری یا آسیب های مغزی (برونر، ۱۹۷۲) و پیشگیری از زوال شناختی در سالمندان برای کاهش خطر بیماری هایی مانند آلزایمر استفاده می شوند (ویگوتسکی، ۱۹۷۸).

نقش بازی‌های شناختی در آموزش

بازی‌های شناختی تأثیر بسزایی در فرآیند یادگیری و آموزش دارند. این بازی‌ها نه تنها مهارت‌های شناختی مانند حافظه، توجه، حل مسئله و تفکر انتقادی را تقویت می‌کنند، بلکه باعث افزایش انگیزه یادگیری و تعامل اجتماعی در دانش‌آموزان می‌شوند (پیاژه، ۱۹۵۱).

۱. بهبود حافظه و تمرکز

بازی‌های شناختی به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا اطلاعات را بهتر پردازش و ذخیره کنند. برای مثال، بازی‌های تقویت حافظه مانند پازل‌های تصویری یا بازی‌های کارتی باعث تحریک حافظه کوتاه‌مدت و بلندمدت می‌شوند. مطالعات (ویگوتسکی، ۱۹۷۸) نشان داده است که یادگیری از طریق بازی‌های شناختی به تثبیت اطلاعات در حافظه کمک کرده و فرآیند بازیابی اطلاعات را تقویت می‌کند.

۲. افزایش انگیزه و تعامل اجتماعی

در محیط‌های آموزشی، بازی‌های شناختی می‌توانند یادگیری را از یک فعالیت خسته‌کننده به یک تجربه لذت‌بخش تبدیل کنند. به گفته (برونر، ۱۹۷۲) یادگیری از طریق بازی به دانش‌آموزان انگیزه می‌دهد تا با اشتیاق بیشتری در فعالیت‌های آموزشی شرکت کنند. علاوه بر این، بازی‌های گروهی باعث تقویت مهارت‌های اجتماعی مانند همکاری، همدلی و ارتباط مؤثر می‌شوند.

۳. توسعه مهارت‌های حل مسئله و تفکر انتقادی

بازی‌هایی که شامل چالش‌های شناختی هستند، مانند بازی‌های منطقی و معمایی، باعث افزایش توانایی حل مسئله در دانش‌آموزان می‌شوند. (پیاژه، ۱۹۵۱) اشاره کرده است که کودکان از طریق بازی به صورت ناخودآگاه مفاهیم پیچیده را درک کرده و استراتژی‌های تفکر انتقادی را تمرین می‌کنند.

۴. افزایش انعطاف‌پذیری شناختی

انعطاف‌پذیری شناختی به توانایی تغییر شیوه تفکر بر اساس شرایط جدید اشاره دارد. بازی‌های شناختی، به‌ویژه بازی‌هایی که نیاز به تصمیم‌گیری سریع دارند، باعث افزایش این مهارت می‌شوند. به گفته (برونر، ۱۹۷۲) کودکانی که به‌طور منظم در بازی‌های شناختی شرکت می‌کنند، در موقعیت‌های آموزشی و زندگی روزمره بهتر می‌توانند خود را با تغییرات سازگار کنند.

نمونه‌هایی از بازی‌های شناختی مؤثر برای بهبود قرینه‌نویسی

۱. تن آگاهی: دانش آموز باید بتواند اندام هایش را بشناسد به این منظور از او می‌خواهیم هر اندامی را که نام می‌بریم با دستش نشان دهد.

۲. آدمکی از مقوا می‌سازیم به گونه ای که اندام هایش قابلیت حرکت داشته باشد. سپس گردن و دستهای آدمک را یک به یک به سمت چپ و راست بالا پایین می‌چرخانیم و از او می‌خواهیم که همان حرکت را تقلید کند با انجام این بازی کودک

مفهوم قرینه را تشخیص داده و قادر خواهد بود بین واژه ای که خوانده است واژه ای که قرینه یا وارونه آن است تمیز قایل شود (کوزه گر، ۱۳۸۶).

۳. مربی روبه روی کودک بایستد و هر کدام از اندامهایش را حرکت دهد، کودک آن حرکت را تکرار کند (صادقی، ۱۳۹۱).

۴. بازی تشخیص جهت‌ها (چپ و راست)

روش اجرا: از کودک بخواهید که دست چپ و راست خود را با نشانه‌های مختلف (مثلاً یک برجسب رنگی روی دست راست) تشخیص دهد.

تأثیر: کمک به بهبود تشخیص جهت‌ها که در قرینه‌نویسی نقش مهمی دارد.

۵. بازی آینه‌ای

روش اجرا: کودک باید حروف یا اشکالی که به صورت قرینه کشیده شده‌اند را اصلاح کند یا نسخه صحیح آن‌ها را بنویسد.

تأثیر: افزایش توانایی پردازش دیداری-فضایی و تشخیص تفاوت‌ها بین جهت‌های نوشتاری.

۳. بازی سایه‌ها و تصاویر معکوس

روش اجرا: تصاویر یا اشیای مختلف را در مقابل کودک قرار دهید و از او بخواهید که سایه یا شکل قرینه آن‌ها را پیدا کند.

تأثیر: تقویت درک تقارن و تفاوت‌های فضایی که به بهبود قرینه‌نویسی کمک می‌کند.

۴. بازی ردگیری مسیر

روش اجرا: کودک باید از یک مسیر پیچیده (مانند هزارتو) عبور کند و مسیر درست را پیدا کند.

تأثیر: تقویت هماهنگی چشم و دست و بهبود توانایی درک مسیر نوشتن حروف.

۵. بازی جور کردن حروف و اعداد صحیح

روش اجرا: حروف و اعداد را در دو گروه (حالت صحیح و حالت وارونه) روی کارت‌های مختلف بنویسید و از کودک بخواهید که کارت‌های صحیح را انتخاب کند.

تأثیر: بهبود دقت دیداری و کاهش احتمال نوشتن قرینه.

۶. بازی الگویابی

روش اجرا: ارائه مجموعه‌ای از اشکال، اعداد یا حروف که یک الگوی خاص دارند و درخواست از کودک برای تکمیل الگو.

تأثیر: تقویت تفکر منطقی و توانایی تمایز بین شکل‌های صحیح و نادرست.

۷. بازی رسم در هوا

روش اجرا: از کودک بخواهید که با انگشت خود روی هوا یا یک سطح شفاف حروف و کلمات را بنویسد.

تأثیر: افزایش درک فضایی و هماهنگی حرکتی که به بهبود نوشتن کمک می‌کند.

۸. بازی داستان‌گویی تصویری

روش اجرا: تصاویری به کودک نشان دهید و از او بخواهید که ترتیب آن‌ها را مشخص کند و داستانی در مورد آن‌ها تعریف کند.

تأثیر: تقویت مهارت‌های شناختی، پردازش دیداری و حافظه.

۹. بازی نقطه‌چینی

روش اجرا: تصاویر یا حروف را به صورت نقطه‌چینی طراحی کنید و از کودک بخواهید نقاط را به هم وصل کند.

تأثیر: کمک به درک صحیح جهت نوشتن و بهبود مهارت‌های حرکتی ظریف.

۱۰. بازی نوشتن با مواد مختلف

روش اجرا: از کودک بخواهید حروف را با روش‌های مختلف مثل نوشتن روی شن، ماست، خمیر بازی یا تخته مغناطیسی بنویسد.

تأثیر: افزایش انگیزه برای نوشتن و تقویت مهارت‌های حرکتی

نتیجه‌گیری

بازی‌های شناختی می‌توانند نقش مهمی در بهبود توانایی نوشتاری دانش‌آموزان مبتلا به قرینه‌نویسی ایفا کنند. این بازی‌ها به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا مشکلات مربوط به تشخیص و نگارش صحیح حروف و کلمات را کاهش دهند. از آنجا که قرینه‌نویسی معمولاً به دلیل ضعف در پردازش‌های دیداری و نقص در هماهنگی میان چشم و دست ایجاد می‌شود، تمرین‌های مبتنی بر بازی‌های شناختی می‌توانند در بهبود این مهارت‌ها مؤثر باشند. علاوه بر این، بازی‌های شناختی می‌توانند انگیزه یادگیری را در دانش‌آموزان افزایش دهند و فرآیند آموزش را برای آن‌ها جذاب‌تر و تعاملی‌تر کنند. برخلاف روش‌های سنتی که ممکن است باعث خستگی و کاهش تمرکز کودکان شوند، این بازی‌ها با ایجاد یک محیط یادگیری پویا و مشارکتی، موجب افزایش تعامل و تمرکز آن‌ها بر روی مهارت‌های نوشتاری می‌شوند. از سوی دیگر، اجرای مداوم این بازی‌ها می‌تواند تأثیرات پایدارتری در بهبود عملکرد شناختی و نوشتاری دانش‌آموزان داشته باشد. پیشنهاد می‌شود که بازی‌های شناختی به عنوان یک روش مکمل در برنامه‌های آموزشی مدارس گنجانده شوند. معلمان و والدین می‌توانند از این بازی‌ها برای تقویت مهارت‌های نوشتاری دانش‌آموزان مبتلا به قرینه‌نویسی استفاده کنند و روند یادگیری آن‌ها را تسهیل نمایند. همچنین، انجام پژوهش‌های بیشتر در این زمینه می‌تواند به شناسایی بازی‌های مؤثرتر و طراحی برنامه‌های آموزشی هدفمندتر کمک کند. در مجموع، بازی‌های شناختی نه تنها می‌توانند مشکلات نوشتاری را کاهش دهند، بلکه به بهبود کلی توانایی‌های شناختی و یادگیری دانش‌آموزان نیز کمک می‌کنند و به عنوان یک راهکار آموزشی کارآمد مورد توجه قرار می‌گیرند.

منابع

- استجلو، محمد (۱۴۰۲). بررسی علل و راهکارهای درمانی اختلال نوشتن: نارسانویسی، قرینه نویسی و وارونه نویسی در دانش آموزان پایه ابتدایی. دهمین کنفرانس ملی پژوهش های نوین در تعلیم و تربیت، روانشناسی، فقه و حقوق و علوم اجتماعی .
- حسن وند، مریم، و ارجمندیا، علی اکبر. (۱۳۹۸). بررسی تأثیر بازی های شناختی بر انعطاف شناختی کودکان دارای اختلال ریاضی. روانشناسی و روانپزشکی شناخت، ۶(۲)، ۱۳۴-۱۴۸ .
- شبان، رحیم؛ خدایاری شوطی، سعید و بابازاده هاسونی، زهرا (۱۳۹۶). اختلالات دیکته نویسی در مقطع ابتدایی مطالعه موردی اختلال دیکته نویسی معین. فصلنامه علمی تخصصی آموزش پژوهی، سال سوم، شماره یازدهم.
- شیرمحمدی، سمیرا، کلشادی، رویا، حاجی آقاجونی، زهرا، و امیدی، آذر. (۱۳۹۷). بررسی علل و راهکارهای درمانی اختلال نوشتن: نارسانویسی، قرینه نویسی و وارونه نویسی. کنفرانس ملی دستاوردهای نوین جهان در تعلیم و تربیت، روانشناسی، حقوق و مطالعات فرهنگی اجتماعی .
- صادقی، داریوش (۱۳۹۱). اختلالات یادگیری و درمان اختلال قرینه نویسی در کودکان. مجله خانواده سبز.
- قوچی، راضیه، و نوروزی، طیبه. (۱۴۰۱). راهکارهای مناسب برای علت قرینه نویسی دانش آموزان ابتدایی با استفاده از بازی ها و روش های کاربردی. کنفرانس بین المللی روانشناسی، علوم تربیتی و سبک زندگی .
- کوزه گر، ظریفه (۱۳۸۶). رویکردهای آموزشی برای حل مشکلات نوشتن (نارسانویسی و وارونه نویسی و قرینه نویسی). تعلیم و تربیت استثنایی، شماره های ۶۸ و ۷۹.
- مرضات، الهام (۱۴۰۰). اثربخشی بازی درمانی بر اختلال خواندن و عملکرد ریاضی در کودکان دارای اختلال یادگیری شهر بهبهان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور واحد بوشهر، دانشکده علوم انسانی، گروه روانشناسی.
- Bruner, J. S. (1972). Nature and Uses of Immaturity. *American Psychologist*, 27(8), 687-708.
- children, using play therapy procedures and skills (doctoral dissertation university of north texas, 2001).
- Harris, K. R. (1988). Cognitive-behavior modification: Application with exceptional students. *Effective Instructional Strategies for Exceptional Children* (pp.216-242).
- Piaget, J. (1951). *Play, Dreams and Imitation in Childhood*. New York: Norton.
- Reinecke, Mark A, Frank M. Dattilio, Freeman A. *Cognocognitive therapy in children and adolescents*. Translated by: Alaghbandanrad J, Farahi H. Tehran: Boghe issued. 2000. [In Persian]
- Robinson, J. Z. (2003). Fifth grade students as emotional helpers with kindergarten.
- Snowling, M. J. & Hulme, C. (2011). Annual Research Review: The nature and classification of reading disorders: A commentary on proposals for DSM-5. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 53(5), 593-607.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.